ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

СВОБОДА

РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба висилати на адресу „SVOBODA".

Урядовий орґан Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXIII. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ. второк 9-го марта 1915. Ч. 28. VOL. XXIII. JERSEY CITY, N. J., Tuesday, March 9, 1915. N. 28.

ЗАПОВІТ.

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій:
Щоб лани широкополі
І Дніпро і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий!

Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу, оттоді я
І лани і гори —
Все покину і полину
До самого Бога
Молити ся. А до того —
Я не знаю Бога!

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте,
І вражою злою кровю
Волю окропіте!
І мене в сімї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте помянути
Незлим тихим словом!

Переяслав. 25. XII. 1845.

Тарас Шевченко.

ВСТАНЕ УКРАЇНА.

Поклін Шевченкови з чужини, зза моря.

Нині і завтра — се два найбільші сьвята українського народа — день 101-их роковин уродин і день 54-их роковин смерти великого сина України, мученика за Вітчину і Пророка її — Тараса Шевченка.

Ніодин нарід на сьвіті не має такого поета і пророка як був син України Тарас Шевченко.

Шевченкове слово — се цілюща вода, якою він пробудив свій нарід до нового житя. Се слово дійсно безсмертне. Воно і тепер кличе і буде кликати до-вік синів України до сьвятого діла.

І мілїони сердець її синів і дочок запалило Шевченкове слово і сей огонь горить, а як займеть ся великим пожаром, то в тім пожарі викуєть ся **воля України.**

Не лише твори Шевченка промовляють до мілїонів сердець. Промовляє до них також величне житє ґенія-поета. **Житє Тараса Шевченка також красне як його твори. Бо його житє — се терпінє за Україну.** Лише горяча любов до рідного народа і рідного краю дала йому сили випити до дна чашу горя у страшній неволї. Терпінє Шевченка лягає глибоко в душу вже малій дитині і в кождого чоловіка, не лише Українця, але і чужого, котрий читав про його житє, про терпінє за рідний край, повстає любов до того великого сина української землї.

* * *

Чиж диво, що Шевченкові дні — се найбільші народні сьвята на цілій Україні?!

Се-ж сьвято відродженя України!

Се сьвято пісні про красну будучність України!

Се сьвято співу про волю України!

Се не сьвято смутку — се сьвято радости, житя.

І тому то ніхто з Українців не стрічав Шевченкового сьвята зі смутком в серци, — але з радостю. Шевченкове сьвято як його слово додавало нам духа до боротьби за волю України, вливало в нас надію на її воскресене. І коли хто вибирав ся на могилу великого Пророка в Каневі над Дніпром поклонити ся тіням Батька Тараса у його роковини, то спішив там набрати духа молодого і надії животворної.

* * *

Як же инакще нині!

Нині Шевченкове сьвято дуже сумно обходять на цілій українській землї. Нині майже на цілім просторі нашої землї запанувала тяжка неволя царської руки.

Нині Шевченкове сьвято — німе.

Нині сумно на величній могилї ґенія України.

Нині земля його прекрасної Вітчини купаєть ся в крови. Нові могили вкривають її землю під холодним сніжним покривалом.

А ще холїднійше нині московське ярмо на нашій землї в Австрії, де наші братя і сестри доси не знали, що то значить — **не вільно навіть помолити ся за батька Тараса.**

* * *

Гей, Боже! Таж ще недавно лунали звуки хвали Кобзареви України — і над Сяном і над Бугом і над Дністром і над Стриєм і над Бистрицею і над Черемошем і над Золотою Липою і над Збручем... Малі діти ішли з поклоном Тарасови, а душево линули на його величну могилу.

І нині, коли ті наші ріки зрошені кровю українського цьвіту, прибитий горем нарід радше як коли хотів би полинути душею на могилу Батька Тараса, котрий найбільше перетерпів за Україну. Полинули би там за спокоєм для зраненої душі і серця, за животворною надією...

Та кат московський стоїть з мечем і намагаєть ся заслонити перед українським народом той промінь золотистий, що сьвітить з могили безсмертного Гетьмана України, Батька Тараса.

* * *

Але і меч московський не убє душі живої; ні білокаменна Москва її не придавить; ні північний московський холод не заморозить сердець українських; ні тінь московських царів не заслонить Шевченкового проміню перед 40-мілїоновим українським родом.

Бо душі і серця Українців горять любовю до Воскресителя їх Вітчини.

Коли би московський кат мав доступ до душ і сердець тих Українців, яких намагаєть ся поневолити на їх галицькій землї, то почув би звуки заповіту того, чий нині день на Україні:

Поховайте, та вставайте!
Кайдани порвіте!
І вражою, злою кровю
Волю окропіте!

Сї звуки — се присяга сповнити заповіт Тараса до остатка.

Поховали, але кайданів ще не пірвали...

* * *

Голосно складаємо нині поклін найбільшому синови України, — лише ми, по волї долї вигнанцї з рідного краю.

Шлемо поклін з далека, з американської землї, зза широкого моря.

Ми на чужині як і Тарас був у розцьвіті свого житя, але ми не перестали бути синами тої Вітчини, за котру Він терпів і передчасно пійшов до могили.

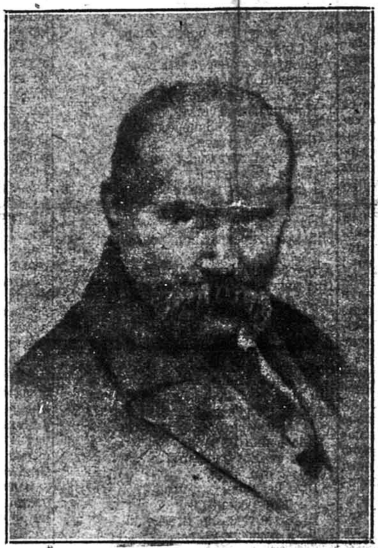
Ми нині голосно кличемо Шевченковими пророчими словами:

Встане Україна!

Ми нині серцем і душею линемо з поклоном на величну могилу Пророка.

Ми нині духом з нашими братами і нашими сестрами, котрі нині серед голоду і холоду під рідною стріхою споминають „не злим тихим словом" Тараса Шевченка, бо вірять в його сьвяті слова:

ВСТАНЕ УКРАЇНА!

Тарас Шевченко.

ЧОМУ ТРЕБА СЬВЯТКУВАТИ РОКОВИНИ ШЕВЧЕНКА?

Коли нам зробить хто яке добро, то ми йому за се вдячні і як лише він нам прийде на гадку, все найдемо для него добре слово. Ще більшу вдячність відчуваємо для чоловіка, який не одному з нас зробив добро, а зробив його приміром цілій нашій родині. Так є воно у нас, так є у всіх чесних людий.

Як-жеж велика повинна бути наша вдячність для тих людий, що прислужили ся цілому нашому народови! Ми, поодинокі люди, є смертними сотворінями і з хвилею нашої смерти кінчить ся все: і наше добро і наше лихо. Инакше маєть ся річ з народом. Нарід се безсмертне єство. Кожде добро зроблене для народу, а також і кожде лихо йому заподіяне стає подібно як сам нарід безсмертне і триває так довго як довго живе сам нарід.

От і тому то кожду людину, яка для свого народу зробила хоч би найменьше добро, треба завсїди згадати добрим словом і віддати честь, на яку собі заслужила. Сьвяткувати память заслужених людий, — се прикмета культурних людий. І тому ми, причисляючи себе до культурних та чесних людий, сьвяткуємо память наших заслужених мужів, глядимо на них як на сьвітлі приміри, достойні нашого наслїдуваня, переймаємо ся їх ідеями, поширюємо їх імя.

Коли переглядаємо ряди наших заслужених мужів, то без сумніву на першім і начальнім місци між найкрасшими синами України побачимо Пророка України — Тараса Шевченка.

Тарас Шевченко — се-ж той житєтворець, що в повну мертвоту нашого народу влив сьвіже житє, се той великий учитель, що вивів темних, незрячих дітий неволї і недолї на явний шлях і вказав їм дорогу до сонця волї і долї. Шевченко перший пригадав нам, що ми славних дїдів внуки. Він перший по днях важкої неволї відважив ся заспівати про наше право до своєї власної української держави. Шевченко се правдивий борець за права широких народних мас. Коли попередники Шевченка поміж українськ. письменниками, як Котляревський, Гулак, Квітка, були дїдичами або високими урядниками та співали лише про мужицьку мову й одежу, то Шевченко, син селянина-кріпака співав про горе селян і домагав ся для них красшої долї. Шевченко на власній шкірі переніс усї хлопські злидні, тому й умів сказати про вдовині сльози та про панщину.

І тому годить ся, щоби Українцї віддали особливішу честь свому найбільшому поетови. Годить ся, щоби американські Українцї понесли широко серед своїх братів Шевченкове слово правди і науки у сей переломовий рік. Згадуючи Шевченка, передумуючи його високі думки, яких жерелом була любов України, набираємо сил і відваги до дальшої боротьби за права народу, набираємо надії, що здійснять ся слова Шевченка, в яких він співав:

„Боріте ся, поборете,
Вам Бог помагає;
За вас сила, за вас воля
І правда сьвятая".

Христя Алчевська.

ПАМЯТИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

Співець великий, син народа,
Він і в неволї не мовчав,
А коло лютилась негода
І ворон сторожем літав...

— Умреш! — він кракав — [і з тобою
Умре Україна твоя!
І нишком пізною добою
Сховає вас чужа земля!

— Ні, не умре! — сказала Слава,
Я роскажу його братам,
Що ніч сувора і лукава
Його убить хотїла там!
Він буде жить і вічно жити
І в сьвітлї сонця і у тьмі,
І будуть славить і хвалити
Його раби, — колись німі!

ЧИМ ВЕЛИКИЙ ДЛЯ НАС ШЕВЧЕНКО.

Богато було і є славних письменників у нашого народу, та ніхто не здобув собі більшої слави як Шевченко. Він — наша слава і гордість, наш пророк і учитель. І не тілько ми, Українцї, так глубоко шануємо свого Кобзаря, а й скрізь по всьому сьвіту мають його за одного з найславнійших поетів.

І за що-ж йому така слава?

Найбільше за те, що він є широнародний поет. Вийшовши зпід убогої сільської стріхи, зазнав на собі гіркої долї. Ціле житє болїв він серцем за бідний, занедбаний український нарід і за всіх бідолашних на сьвітї. І тим власне визначають ся його твори від творів великих поетів инших народів, приміром польських, російських та німецьких. Твори чужих сьвітових поетів читають учені та образовані люди і любують ся ними. Невчений чоловік не розбере сього, що в їх творах написане. А твори Шевченка? Його твори читають однаково люди вчені і невчені тай не можуть ними налюбувати ся. Читайте їх простому, неписьменному селянинови про се, що творило ся на Вкраїні з кріпаками, а він буде зітхати. Читайте дівчатам „Катерину", а їм сльози виступлять з очий. Мами заплачуть, як прочитаєте їм „Наймичку". І так кождий: сирота без роду, бурлака, залюблений, убога вдовиця, бідний наймит, всї знайдуть в Кобзарі якісь слова ніби свої. Так як би хтось підслухав їх мову та пісню або як би хтось відгадав те, що думало ся в темну ніч, що діяло ся в серци в гірку годину.

Але для кождого сьвідомого Українця Шевченкові твори мають ще окреме значінє. Шевченкові гадки стали ся жерелом нашого народного відродженя. До нині вони живуть в наших серцях і дають нам животворну силу. Всї його поезії переповнені горячою любовю до України. Україна то найвисша сьвятість для него; за Україну віддає поет в жертву своє тіло і душу, своє житє. Сидячи в неволи, тужить за нею, його думки линуть над Дніпрові пороги, буяють над сільськими стріхами, понад зеленими садами. І він заохочує земляків, щоби вони полюбили свою нещасну Україну, пізнали свою давну бувальщину та старали ся о красшу долю для свого народа. З цілою силою накидаєть ся поет на тих, що Україну занапастили, на тих, що її гноблять і на тих, що цурають ся її. Царям-деспотам, панам-гнобителям і перевертням-зрадникам не жалує Шевченко слів догани. Він кличе до них, щоби схаменулись, були людьми, бо инакше лихо буде з ними. Заковані люди скинуть свої тяжкі кайдани і настане суд.

І хоть Шевченко не дав нам якоїсь політичної програми, то всетаки його грімкий протест проти всякого безправства і насильства, проти гноблення українського народу, його поклики до найвисших людських ідеалів знайшли зрозумінє і ширий приют в души цілого народу. Сьвітло правди і науки, яке проповідував Шевченко, облетіло всї міста і села. Огонь, який запалив Шевченко у своїх земляків, годї було придусити. І той огонь зробив своє; знесено кріпацтво, скинено ярмо з народа. Поет не діждав ся тої горячо бажаної хвилї, але вона прийшла в рік по його смерти.

Нездійснене дотепер ще одно горяче бажанє Тараса, а то: в і л ь н а, с а м о с т і й н а У к р а ї н а! Однак ідея вільної, самостійної України живе в наших серцях, кріпшає охота до працї для відродженя нашої нації, а віщі слова Кобзаря додадуть нам сили до тяжкої боротьби за красшу долю.

НА ШЕВЧЕНКОВІЙ МОГИЛІ.

Я на Тарасовій могилї
Стою сама в журбі німій;
В думки сплели ся легкокрилї
Моя задума, смуток мій.

Нема юрби, немає гуку,
Мовчить околиця смутна,
Та виразнійш про давну муку
Могила мовить самітна...

Я чую дух сьвятої сили
Під сим Пророковим хрестом,
І до величної могили
Я прихиляю ся чолом.

Та не кладу вінець терновий,
Хоч муки тяжкії були;
Не буде се й вінець лавровий,
Емблєма бучної хвали.

Я покладу барвінку вітку,
І хрест я нею обівю,
І полеву кладу я квітку,
Зірвану в близкому краю.

Тарасе батьку! Ти вгадаєш,
Де квітка тая процьвіла,
Красу журливую пізнаєш,
Що в краю рідному зросла.

То „сон-трава", що на могилах,
Тобою вспіваних, буя,
Де ти витав на тихих крилах,
Де думка плакала твоя!

Княжна Я. Кочубеївна.

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States: $2.00 per year, $1.00 per 6 months, 0.75 per 3 months	В Злучених Державах: на рік $2.00, на пів року $1.00, на 3 місяцї 0.75
In Jersey City, Canada and other foreign Countries: $3.00 per year, $1.50 per 6 months, $1.00 per 3 months	В містї Jersey City, до Канади і других країв: на рік $3.00, на пів року $1.50, на 3 місяцї $1.00
Single copy 3 cents.	Поодиноке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всї моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Jersey City.

За всї оголошення поміщувані в „Свободї" редакция не відповідає. — Рукописий не звертає ся.

МОЛИТВИ.

I.

Царям, всесьвітнім шинкарям,
І дукачі, і таляри,
І пута кутії пошли!

Робочим головам, рукам
На сїй окраденій земли
Свою Ти силу низпошли!

Мені-ж, мій Боже, на земли
Подай любов, сердешний рай,
І більш нїчого не давай!

II.

Царів, кровавих шинкарів,
У пута кутії окуй,
В склепу глибокім замуруй!

Трудящим людям, всеблагий,
На їх окраденій земли
Свою Ти силу низпошли!

А чистих серцем — коло їх
Постав Ти ангелів Твоїх,
Щоб чистоту їх соблюли!

Мені ж, о Господи, подай
Любити правду на земли
І друга щирого пішли!

Тарас Шевченко.

МЕНЇ ОДНАКОВО.

Менї однаково, чи буду
Я жить в Українї, чи нї,
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снїгу на чужинї —
Однаковісенько менї!

В неволї виріс між чужими,
І, неоплаканий своїми,
В неволї плачучи умру,
І все з собою заберу,
Малого слїду не покину
На нашій славній Українї,
На нашій — не своїй землї.
І не помяне батько з сином,
Не скаже синови: „Молись,
Моли ся сину! За Вкраїну
Його замучили колись".

Менї однаково, чи буде
Той син молити ся, чи нї.
Та не однаково менї,
Як Україну злії люди
Присплять, лукаві, і в огнї
Її окраденую збудять...
Ох, не однаково менї!

Петербург, 1847. р.

Т. Шевченко.

ЖИТЄ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

Богато наших читачів уже знає дещо про житє Тараса Шевченка, але чимало знайдеть ся й таких, що мало що знають. В нинїшну хвилю для всякого буде річ хосенна прочитати, хто був Тарас Шевченко та, яке було його житє, а тодї тим лїпше зуміємо вшанувати його память.

Дня 9. марта 1814. р. в Київщинї, в селї Моринцях, звенигородського повіта, у бідного селянина кріпака Григорія Шевченка, котрого кликали Грушівським, прийшла на сьвіт пята дитина — хлопчик Тарас. Злиднї панували в хатї. Родина Шевченків з голоду пухла і дїти змалечку по наймах поневірялись. То було ще за кріпацтва, коли люди тільки в недїлю або у сьвято робили на себе, а всї буднї днї на пана... Отже і маленькому Тарасови довело ся богато лиха зазнати. А найгірше йому стало, як померла його мати, а батько оженив ся вдруге. Натерпів ся Тарас від лихої мачухи! Та ще хоч поки батько живий був, то він про Тараса дбав: віддав його до дяка письма вчити ся. Як минуло хлопцеви 12 літ, помер і батько. Остав ся Тарас сам на сьвітї Божім, без доброго слова ласкавого, без притулку, нікому не потрібний. Пійшов і він у найми. Потім у сусідних малярів малював учив ся, ставав за пастуха, потім знов у найми пійшов, аж поки в шіснайцятім роцї взяли його до панського двора за кухонного послугача. Згодом приставили його за козачка до панських покоїв. Пана того звали Енґельгардтом. Помітив він, що Тарас до мальованя охочий: все щось углем або олівцем малює, — тай віддав його у Варшаву до маляря в науку. Потім, переїхавши до Петербурга, пан законтрактував Шевченка (р. 1831.) на чотири роки комнатному маляреви Ширяєву у Петербурзї. Тут його посилали підлоги та покрівлї на домах красити або малювати стелї та паркани.

У Петербурзї якось довело ся Шевченкови стрінутись із земляком — малярем Сошенком, а той вже звів його з московським письменником Жуковським, земляком Гребінкою та з деякими московськими малярями. Побачили вони, що з молодого парубка люди будуть, бо має він великий хист до мальованя, ясний розум та ще й письменницький талант. От і заходились вони тай викупили його з кріпацтва за 2.500 рублїв на весну 1838. р., щоби можна йому було вступити до петербурської академії красних штук — себто до найвисшої школи, де найкрасше вчать малювати.

Скінчивши в академії науку, Шевченко вернув ся на свою рідну Україну до Києва. Вже й тодї він мав славу не тільки маляря, а й ще більшу славу письменника — поета, що складав чудові пісні нашою рідною мовою. Сею мовою гордували пани; казали вони, що українська мова мужича, що ні до чого вона не здатна, хоч говорили й говорять нею десятки мілїонів нашого народу. А Шевченко перед цїлим сьвітом довів, що се неправда; він сею, мовляв, мужичою мовою складав такі чудові пісні про безталанє нашої вітчини України та про гірку долю темного люду, що увесь сьвіт назвав Шевченка великим, ґеніяльним поетом.

Та не довго довело ся бути Шевченкови в Києві. Разом з другими людьми, що заснували так зване Кирило-Методіївське братство, арештовано його і завдано на кару. Була се велика несправедливість, бо братство не мало в собі нічого злого. Свою назву приняло воно в честь перших славянських апостолів, а члени його в славянщину дуже вірили і сподївали ся великого добра з того, як би всї славянські народи зробили вільну спілкову державу (федерацію), в якій кожда національна република мала би рівний голос. Кріпацтво мало упасти, бо кождий чоловік повинен мати повну свободу і волю, якою мовою говорити, до якої віри признати ся, що писати і друкувати, в які товариства єднати ся.

Шевченка віддано в салдати і заслано аж в оренбурські степи. 10 літ (від 1847. до 1857. р.) мучив ся поет у тяжкій неволї, серед чужих людий. Важко жити на чужинї, а Шевченкови ще було тяжше, бо заборонили йому й писати і малювати. Та ніяка заборона нї кара не могли загасити живої думки Шевченкової! Потайки в ночи писав він свої пісні, під устілку та за холяву ховав він їх від начальства. І невільником бувши, казав він голосно у своїх піснях про волю, братерство та рівність усїх людий, про недолю рідного народу.

Вкінци його пущено на волю, але засланє дуже пошкодило Шевченкови. І прожив він на волї всього тільки три роки, які перебував то на Українї, то в Петербурзї. Сї останні роки свого віку поклав він на працю письменницьку, посклaдав чимало нових віршів і друкував писані давнїйше. І богато був би ще дав він сьвітови високих, прекрасних творів, колиб тяжка неволя не була підточила його здоровля.

Помер Шевченко в Петербурзї в 47-ім роцї свого житя, дня 10 марта 1861 року. Помер наш Кобзар, так і не діждавшись на власні очи побачити визволеня з кріпацтва свого народу, задля якого побивав ся цїлий свій вік. Алеж перед самою смертию він дізнав ся, що швидко буде воля, бо маніфест про знесенє кріпацтва (панщини) був складений ще за його житя.

Тїло його земляки перевезли з Петербурга на Україну, та й поховали під Каневом на високім березї Днїпровім, бо ще за житя він сам заповідав:

Як умру, то поховайте
Мене на могилї,
Серед степу широкого,
На Вкраїнї милій:
Щоб лани широкополі
І Днїпро, і кручі
Було видно, — було чути
Як реве ревучий!
І мене в сїм'ї великій,
В сїм'ї вольній, новій,
Не забудьте помянути
Не злим, тихим словом!

Тарас Шевченко.

ІРЖАВЕЦЬ.

Наробили колись Шведи
Великої слави:
Утікали з Мазепою
В Бендери з Полтави;
А за ними й Гордієнко,
Кошовий із Січи,
Веде своїх недобитків
Та плаче ведучи:
Того плаче, що поради
Не подала мати,
Як пшениченьку пожати,
Полтаву достати.
Ой пожали-б, як би були
Одностайне стали
Та з хвастовським полковником
Гетьмана єднали.
Не стремілиб списи в стрісї
У Петра у стані,
Не втікали-б із Хортиці
Славні небожата,
Не спиняв би їх прилуцький
Полковник поганий,
Не плакала-б Матїр Божа
В Криму за Україну.

Як мандрували день і ніч,
Як покидали Запороже,
Великий Луг і матїр-Січ,
Взяли з собою Матїр Божу,
А більш нїчого не взяли,
І в Крим до хана понесли
На нове вбоге Запороже.

Заступила чорна хмара
Та білую хмару,
Опанував Запорожцем
Поганий Татарин.
Хоч позволив хан на пісках
Новим кошем стати,
Та не зволив Запорожцям
Церкву будувати.
У наметї поставили
Образ Пресьвятої
І крадькома молили ся.

Боже мій з тобою,
Мій краю прекрасний, розкошний, бо-[гатий!
Хто тебе не нищив? Як би розказать
Про якого небудь одного магната
Історію-правду, то перелякать
Саме-б пекло можна, а Данта старого
Полупанком нашим можна здивувать.
І все то те лихо, все, кажуть, від Бога!
Чи вжеж йому любо людий мордувать
А надто сердешну мою Україну?!
Що вона зробила? защо вона гине?
Защо її дїти в кайданах мовчать?!...
Кобзарі нам розказали
Про войни і чвари,
Про тяжкеє лихолїтє,
Про лютії кари,
Що Ляхи нам завдавали.
Як нас розпинали.
Що-ж ділось по Шведчинї,
То й вони злякались,
Оніміли з переляку
Слїпі небораки:
Оттак тії воєводи,
Петрові собаки,
Рвали, гризли... Із-далека
Запорожці чули,
Як дзвонили у Глухові,
З гармати ревнули,
Як погнали на болото
Столицю робити,
Як плакали по батькови
Голодниї дїти,
І як потім на Орелї
Лінію копали,
І як у тій Фінляндії
В снїгу пропадали.
Чули, чули Запорожці
З далекого Криму,
Що конає Гетьманщина,
Неповинно гине.
Чули, чули небожата,
Чули та мовчали,
Бо й їм добре на чужинї
Муран завдавали.
Мордувались сїромахи,
Плакали, і з ними
Заплакала Матїр Божа
Сльозами сьвятими;
Заплакала Милосерна,
Неначе за сином.
І Бог зглянувсь на ті сльози
І на Україну:
За козацькі і за тії
Пречистії сльози
Побив Петра, побив ката
На наглій дорозї.
Вернули ся Запорожцї,
Принесли з собою
В Гетьманщину той чудовий
Образ Пресьвятої;
Поставили у Іржавцї
В мурованім храмі.
Оттам вона й доси плаче
Та за козаками.

Іржавець — село прилуцького повіта, полтавської губернії на Українї. По битві під Полтавою (1709 р.) кошовий отаман Запорожців Кость Гордієнко утікав з Мазепою і Шведами в Бендери (місто над Днїстром в Бесарабії, тодї турецьке). Цар Петро I. велїв (1708 р.) зруйнувати Січ Чортомлицьку; відтак кілька тисяч Запорожців піддалось кримському ханови та поселились при ріцї Каменцї, а коли війска царські їх відтам прогнали, то осїли на майданї в Олешках при Днїпрі в земли турецькій. Трохи переґодом вернулись вони в Каменку, а 1734. року, за панованя цариці Анни Іванової, позволено їм знов поселити ся на Україні. Тодї осїли Запорожцї над рікою Підпольною, себ то в Новій Січи.

Христя Алчевська.

НЕ ПЛАЧ...

Не плач, не плач, о руська мати,
На смерть ведуть синів твоїх,
Але не вбога ти, — богата,
Ти скарби маєш в душах їх!
О, не заламуй з горя руки:
Їм буде легко й вільно там,
Вони вінці придбали муки,
Краю не зрадили натам!

ГАЙДАМАКИ.

Важко жило ся нашим людям перед 150 лїтами. Особливо гірко жило ся українським селянським масам, що оставали під польським панованєм. Найбільшими ворогами українського селянства були в тих часах так звані барські конфедерати, себто польські шляхтичі, злучені в одну велику партію. Знущаням над селянами не було нї кінця нї міри. Тож не диво, що люті поступки конфедератів визвали бунт українських селян, яким уже не стало терпцю зносити польсько-шляхотську неволю. І сей власне бунт зоветь ся в історії гайдамаччиною, а його учасників зовуть гайдамаками.

Гайдамаки, маючи до сита шляхотських та жидівських знущань, взяли ся до ножів, кинули ся на панські двори, міста і містечка, вбиваючи панів та жидів. Найбільшу славу між гайдамацькими провідниками придбав собі запорожець Максим Залїзняк і козацький сотник Іван Ґонта. Та хотяй в часї гайдамаччини впало богато польської шляхти і жидови, то всетаки не вдало ся гайдамакам добути волї для широких мас українського селянства. Польські війска при помочи Росії здусили бунтівників, а їх провідників покарали страшними муками.

Про гайдамаччину богато наслухав ся від свого діда Тарас Шевченко і під впливом сих оповідань зложив свою найбільшу історичну поему „Гайдамаки". Перекажемо тут коротенько зміст сеї поеми:

У жида-коршмаря служив козак Ярема. Був він круглим сиротою, не знав ні свого батька ні своєї матери. Служба у жида була важка, бо жид знущав ся над козаком. Одинокою потїхою та розрадою бідолашного Яреми була дївчина Оксана, донька церковного титаря (паламаря) з сусїдного села. З нею він часто сходив ся в гаю і обоє, поговоривши зі собою, вертались до праці.

Тимчасом по Українї почали гуляти польські конфедерати. Збирались громадою та нападали найчастїйше на жидівські коршми, жидів побивали та забирали їм гроші. От ті конфедерати напали також на хату жида, що в него служив Ярема. Жида побили, що було з'їсти, то з'їли, а далі зажадали гроший. Жид почав клясти ся, що сам гроший не має, але за те заведе їх до сусїдного села, до Вільшани, де у титаря найдуть і гроші і гарну доньку, Оксану.

Конфедерати послухали жида і вибрали ся у Вільшану. Але титар не хотів їм дати гроший. Се так розлютило конфедератів, що вони серед страшних мук убили нещасливого титаря. Коли Оксана вернула ся з гаю, де бачила ся з Яремою, до дому, застала лише трупа свого батька і пяних конфедератів. Мало було конфедератам людської крови, — вони ще й бідну Оксану, що омлївала з горя, потягли зі собою.

Тимчасом Ярема вибрав ся у Чигирин, де відбувало ся в ночи в гаю велике сьвято. Там якраз збирались гайдамаки та при співі кобзаря і молебних духовенства сьвятили ножі на шляхтичів та жидів. Посьвятивши ножі, кинули ся вчасним ранком на шляхту та жидову. По цілій Українї загомоніли гайдамацькі ватаги, несучи своїм гнобителям страшну смерть. Між гайдамаками відзначив ся особливо Ярема, якого собі сподобав Залїзняк і прозвав Галайдою. Від Залїзняка також довідав ся Ярема, що конфедерати убили у Вільшані титаря, а його доньку повезли зі собою.

Бідний Ярема не мав від тої хвилї спокою. Його ненависть до Ляхів зросла ще більше, він мстив ся на них страшно. Наконець перейшли гайдамаки через Вільшану та дістали ся під замок, в якім схоронили ся конфедерати, що то убили титаря, а тепер держали між собою Оксану. Ярема змовив ся тут з жидом Лейбою, якому подарував житє за те лише, що поміг йому викрасти від Ляхів Оксану і при його помочи завіз він її на пів непритомну до монастира в Лебединї. Коли Оксана подужала, Ярема з нею звінчав ся, а сам пішов дальше з гайдамаками. Опісля був Ярема в Умані, де Ґонта справив шляхтї кроваву різню. По тїй різнї виступили проти гайдамаків польські і російські війска, бунт здусили, а Ґонту покарали смертию.

Гайдамаччина минула ся, а Ярема жив далї спокійно. Часом лише старі гайдамаки, згадуючи минуле, заспівали:

А в нашого Галайди хата на помостї
Грай море, добре море!
Добре буде, Галайда!

Христя Алчевська.

СПІВАЙТЕ ПІСНЮ ГОЛОСНІЙШ!

Співайте пісню голоснійш.
Будіть думки про волю!
Тодї ми встанемо міцнійш
За красшу братню долю!
Кричіть про сонце золоте
Що зійде над братами,
І ми певнійше за сьвяте
Полягаєм головами.
Присьпіть годину навісну:
Морози серце збудять,
Надії будять в нас весну,
Подїї пімсту збудять!

Taras Shevchenko.

THE LAST WILL.

(Заповіт).

Dig my grave and raise my barrow
By the Dnieper-side,
In Ukraine, my own land,
A fair land and wide.
I will lie and watch the cornfields,
Listen through the years
To the river voices roaring,
Roaring in my ears.
„Bury me, be done with me;
Rise and break your chain,
Water your new liberty
With blood for rain.
Then in the mighty family
Of all men free
Maybe sometimes, very softly,
You will think of me".

РАДУЙ СЯ, НИВО НЕПОЛИТАЯ.

(Прочитавши главу XXXV. у Ісаї)

Радуй ся, ниво неполитая!
Радуй ся, земле не повитая
Квітчастим злаком! Розпустись,
Рожевим крином процьвіти!
І процьвітеш, позеленїєш,
Наче Йорданові сьвятії
Луги, зелені береги.
І честь Кармилова, і слава
Ливанова, а не лукава,
Тебе укриє дорогим
Золототканим, хитрошитим,
Добром та волею підбитим,
Сьвятим омофором своїм.
І люди темнії, незрячі
Дива Господнії побачать.

І спочинуть невольничі
Утомлені руки,
І колїна відпочинуть,
Кайданами куті.
Радуте ся, вбогодухі,
Не лякайтесь дива!
Се Бог судить, визволяє
Довготерпеливих
Вас убогих, і воздає
Злодіям за злая.

Тогдї, як, Господи, сьвятая
На землю правда прилетить.
Хоч на годиночку спочить.
Незрячі прозрять, а кривії,
Мов серна з гаю, помайнуть.
Німим отверзуть ся уста,
Прорветь ся слово, як вода,
І дебр-пустиня неполита,
Цїлющою водою вмита,
Прокинеть ся, і потечуть
Веселї ріки, а озера
Кругом гаями поростуть,
Веселим птаством оживуть.

Оживуть степи, озера,
І не верстовії,
А вольнії, широкії,
Скрізь шляхи сьвятії
Простелять ся; і не найдуть
Шляхів тих владики,
А раби тими шляхами,
Без ґвалту і крику,
Позіходять ся до купи,
Раді та веселі,
І пустиню опанують
Веселії села.

Тарас Шевченко.

АВСТРІЙЦІ ВИПЕРЛИ МОСКАЛІВ З КАРПАТ.

Москалї під Карпатами переходять до оборонної війни.

Нїмцї полонили 3.400 Москалїв.

Огонь на французькім корабли, наладованім американською амуніцією.

В ГАЛИЧИНІ І НА БУКОВИНІ:

АВСТРІЙСЬКІ ПОБІДИ В КАРПАТАХ.

АМСТЕРДАМ, Голяндія, 6. марта. — **Всї російські становища в Карпатах на лінії між переходом коло Лупкова і переходом коло Ужока** (Високий Бескид. — Бойківщина) **знаходять ся в австрійських руках.**

В кількох днях вдало ся австрійським і німецьким військам відібрати Москалям всї становища. По страті своїх укріплених становищ Москалї пробували ще кілька нападів, щоби відбити їх наново, але не мали нї разу успіху і мусїли уступити. Тепер вже вони там настільки обезсилені, що мусїли перейти до оборонної війни. Здаєть ся, в найблизшім часї вони тими силами, які там мають, не будуть пробувати нового нападу на наші війска.

Вчера були ще завзяті місцеві битви на цїлім фронтї Карпат; всї вони випали в користь австро-угорського і німецького оружя.

Впрочім на цїлім австрійськім фронтї від міста Кельце (в полудневій части російської Польщі) аж до Буковини панує спокій.

МОСКАЛЇ ПІД КАРПАТАМИ ПЕРЕХОДЯТЬ ДО ОБОРОННОЇ БИТВИ.

БЕРЛЇН (через Лондон), 6. марта. — Битви в Карпатах в останних днях ставали ся щораз то завзятійші. **Москалїв змушено перейти в Карпатах до оборонної війни.** Всї їх проби нападів на здобуті Австрійцями становища остали безуспішні.

ДАЛЬШІ УСПІХИ АВСТРІЙЦІВ В КАРПАТАХ.

ВІДЕНЬ (через Лондон), 7. марта. — Міністерство війни подало до відома отсї вісти:

„В російській Польщі прийшло вчера в кількох місцях до битви, яка однак загально не принесла жадної важнійшої зміни.

„**В Карпатах змусила наша артилєрія Москалїв до відвороту.** В ріжних місцях Москалї були приневолені опустити свої укріплені становища, причім понесли значні страти в людях. 5 офіцирів і 75 російських жовнїрів полонено".

МОСКАЛЇ ДОНОСЯТЬ ПРО ЗАНЯТЄ СТАНИСЛАВОВА(?)

ПЕТРОҐРАД, 6. марта. — Російський ґенеральний штаб подає отсї вісти з терену війни в Галичинї:

„**Австрійські війска опорожнили Станиславів під напором нашої скріпленої армії, яка перейшла ріку Лукву і зближаєть ся скорим походом до Станиславова.**

„**На Буковинї австрійські війска ладять ся до битви в околицях між ріками Днїстром і Прутом".**

Зі сторони австрійської дотепер не було вісти про опорожнене Станиславова, тому сю вість треба уважати нокищо за передчасну.

В РОСІЙСЬКІЙ ПОЛЬЩІ:

БОМБАРДОВАНЄ КРІПОСТИ ОСІВЦЯ ТРИВАЄ ДАЛЬШЕ.

ПЕТРОҐРАД, 7. марта. — Здаєть ся, що Нїмцї докладають всїх сил, щоби здобути Осовець і в сей спосіб заняти дуже важне становище на новій боєвій лінії. **Бомбардованє кріпости переводять Нїмцї при помочи найтяжшої артилєрії, причім острілюванє відбуваєть ся з як найбільшою енергією.**

Однак мимо страшного огню 42-центиметрових гавбиць російські гармати також відповідають з неменьшою силою. Протягом тижня доля кріпости буде правдоподібно рішена.

Давнїйші телеґрами доносили, що два форти кріпости Осівця находять ся вже в руках Німців. Російські вісти не згадують про се, але вже з повисшої телеґрами можна вносити, що Москалї не мають надії оборонити Осівця.

Здобутє Осівця буде мати велике значінє на розвій дальшої воєнної акції в російській Польщі, бо змусить Москалів до твореня нової боєвої лінії.

НІМЦЇ ПОЛОНИЛИ ЗНОВА 3.400 МОСКАЛЇВ.

БЕРЛЇН (через Сейвіл), 7. марта. — Похід нїмецької армії проти російської кріпосної лінії відбуваєть ся дальше з неослабленою силою. Всї змаганя російської армії, щоби здержати дальший похід Нїмцїв, оказали ся безуспішними. Нїмецький ґенеральний штаб оголосив отсї вісти з воєнного терену на сході:

„Похід наших війск на північний захід від Ґродна відбуваєть ся пляново дальше. Напад Москалїв на північнім сході від Ломжі відбито з великими стратами для неприятеля. Таксамо відперто атак російської армії на захід від Пшасниша.

„**Над рікою Равкою** (в російській Польщі) **віднесли наші війска значні успіхи. 3.400 Москалїв і 16 машинових карабінів попало ся в наші руки".**

781.000 ПОЛОНЕНИХ В НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛЇН (через Сейвіл), 7. марта. — Послам пруського сойму, які мали нагоду відвідувати табори полонених, уділено інформації, що **число полонених дійшло до 781.000. В. р. 1915 зросло отже число полонених о 200.000 людий.**

В повисшій сумі не є обняті ті полонені, які находять ся ще в дорозї зі Східних Прус після великої побіди над Мазурськими озерами.

НА МОРИ:

БЕЗУСПІШНІ НАМАГАНЯ АНҐЛІЙСЬКОЇ І ФРАНЦУСЬКОЇ ФЛЬОТИ ДІСТАТИ СЯ ДО ТУРЕЦЬКОЇ СТОЛИЦІ.

БЕРЛЇН (бездротна телеґрама до Сейвіл, Л. Ай.), 8. марта. — З Царгорода (Константинополя), столиці Туреччини, доносять, що турецькі гармати змусили анґлійсько-француську фльоту до уступленя на значну віддаль. Тепер вони стріляють вже з далеко більшого віддаленя. Турецькі гармати тричи влучили в неприятельські воєнні кораблї. 7 анґлійських воєнних кораблів острілювало вчера форт Кумкалї і Сед-ель-Бар, але без жадного успіху. Анґлійцї пробували також висадити на сушу війско, але турецькі батерії їх прогнали.

ОГОНЬ НА ФРАНЦУСЬКІМ КОРАБЛИ, НАЛАДОВАНІМ АМЕРИКАНСЬКОЮ АМУНІЦІЄЮ.

ЛОНДОН, 6. марта. — Француський корабель „Ля Турен" стоїть в огни серед Атлянтійського океану, на 1200 миль на захід від француського побережа. На ратунок корабля вислано 5 инших француських кораблів.

Корабель „Турен" є більшого розміру, має понад 12.000 тон містоти.

Везено на нім амуніцію з Америки до Франції. Ладунок був такий:

4.594 пачок амуніції; 139 скорострільних гармат; 500 пачок амуніції до скорострільних гармат, вартости $21.000.00; 550 пачок иншої амуніції, вартости $23.000.00; 500 автоматичних пістолїв; 2 тяжкі полеві гармати; 12.000 коців; пожива, переважно масо і 4 бочки оливи.

КОРАБЕЛЬ „ТУРЕН" ПЛИВЕ ДО ПРИСТАНИ.

ПАРИЖ, столиця Франції, 7. марта. — Огонь на корабли „Турен" є вже тепер під повною контролею. Подорожним, що є на корабли, не грозить небезпека і тому не потрібно для корабля помочи. Пливе обіч нього лише один корабель „Ротердам", що належить до Голяндсько-американської лінії. Коли би грозила пасажирам яка небезпека перед доплиненєм до француської пристани в Гаврі, то сей корабель би їх виратував.

Ходять чутки, що огонь на корабли підложив німецький шпигун, щоби знищити американську амуніцію для Франції.

Завжди терновий вінець
Буде красший ніж пишна корона,
Завжди величнійша путь
На Голгофту ніж хід тріюмфальний.
Так від віку було
Й так воно буде до віку,
Поки жити-муть люди
І поки рости-муть терни.

Леся Українка.

ВТРАТИЛИ СЛУЖБУ.

— Най з Богом спочиває.

— Най і Господь дарує всї провини і дає легке царствованє.

— Най си хоць теперки відпічне.

— Тай набідила сї вона, набідила. Не мала часу кришки сухого хлїба зїсти.

— Що вона сї лиш тої сьвитої земеньки надвигала і накопала. Чи зима чи лїто а все: копай та гепай тов біґов — аж ти пичінки відлїтають. Тай нїхто ги не поможе.

— Ой нїхто.

— Він, як зісохла риба, углух а по сьвітї ще го лиш ґидик водить та теґає і то вже не довго.

— Ой недовго.

— Вже туй-туй.

— А Настє, бувало — най і там легко буде — то на цвинтар то на поповий ланок; то до сусїди, то до богача. Всюди і тягнуть, роздирають.

— Небіжка рада би була кождому.

— Вганяла собов як кулєв.

— Ой вганяла.

— Нїхто не скаже, щоби сї не наробила.

— Ай, нинька так. Тогди тї люди знають, як тї потребують.

— Село таке, що му кінцє не взриш, а не дав ї нїхто і тїцько. Так то людоньки вміють. Тїло аби довго не лежало і не чути, взєв грабар послїдну козу, запроторив жидови тай лишив дитину без лижки молока. Теперки бери їж і дивися — не знати, що тай за що.

— Най ти і спухне, добре що в них їсти не просить.

— Як сї вторік за трупарнєв кілька квасниць вродило, то й того їм вороги не дали; обнесли разом з листєм. Хто йшов, то рвав. Рвало би їм зуби.

— Я кажу, що вже більших — Боже не усуди менї, бо свої дїти і гріхи маю — гунцвотів нема, аби цїлий сьвіт зійшов, як слїпенького Івана.

— Не бійте сї... які старі, такі дїти.

— Не трафили вони ще на свого.

— Ой не мало наїли ся людської кривди. Панбіг би їх тяжко скарав та би їх побив.

— Кілько вони сї лиш разів грабарового хлопця набили та навісили. Не знати за що тай за яке.

— Не ходило би нинька небоже як перевалена курка — як би го були що дня не мордували.

— Людські дїти як дїти, а воно як вимокла миш.

— Або воно, чуєте, зїсть що коли як сї належить? По всїм селї говорять дїтиска, що не можуть го сї в школї відїгнати так все просить хлїба.

— Просить небоже, бо їсти хоче.

— Як би не йшла була другий раз за грабара, то може була би так сама і не бідила. А так...

— Та небіжка довго сї отєгала. Не хотїла йти, бо не була ще така стара і могла сї чогось лїпшого діждати.

— Не знаю, чи й трийцять дотеґла.

— Ну, а Проць вже тогди був лисий як колїно.

— Він сї, чуєте, на ню був такі наважив, бо щось там і покладних, говорили, мала.

— Та чому. Служила, то може що й мала.

— З початку не хтїла, не хтїла, а потому вздріла, що нема що — взєла тай пійшла.

— Чиє що, любко, має бути, то го не мине.

— Ой не мине.

— — — — — — — —

В понедїлок був погріб, а в четвер мав Проць забрати ся з громадської хати. Громада в порозуміню з парохом приняла на його місце молодшого грабара.

Скоро зазоріло — збудив Федуня і почали лагодити ся в дорогу. В чорну, задимлену торбу вкинув дві брудні дранки, вложив за пазуху кусень сухого малая, підперезав ся червоною крайкою, витяг з під лави палицю і був готовий.

Він не мав більше нїчого.

Дві курочки забрав жид, як ще небіжка на лаві лежала...

Решту забрали люди, бо казали, що грабареви того всього вже не буде треба: він пійде до шпиталю, а хлопця приймуть до сиротинських шкіл.

Він лише тодї тих людий бачив. То всьо була пуста балаканина і в неї тепер він сам вже не вірив.

Федуньо перевісив через плечі торбинку, вложив до неї табличку й рисік і був також готовий.

— Бери, синку, шпочку! Будь здорова, люцка хато. Сидївєм в тебе дванацїть років. А вважай, абис нїкого так не відправила як нас. Чуєш? Абис нїкого...

— — — — — — — —

Всю зелень на кладовищу присїла сива, густа роса.

Де-не-де посиплеть ся з галузки акації або сумної вишнї здоровий дощик і залопотить по широких листках травицї.

Білий, погідний день і ясна луна сходячого сонця нїкому не переривали вічного спочинку. На цїлій мертвій оселї царив спокій, лише чути було хвилями, як виринав то знов потопав хрипливий тихий голос:

....сьвітлого раю... Боже... без числа... Господи...

То там аж під окопом, в розї, над сьвіжою могилою молив ся бідний грабар. Біля нього малий Федуньо стояв по пояс в траві, тримав високу татову кривулю і перевертав та шарпав зубами стару, подерту шапочку. В оченятах виднїли сльози. Але чи їх витиснув жаль за покійною матерню чи холодна, зимна роса — нїчого не сказало небожатко.

— Насте! Насте! — чуєш? Я вже йду, а ти моли ся та Бога проси, аби мї довго на сьвітї не тримав. Повідаєм ти оба з Федуньом: відходим, бо ми стратили службу. Чуєш? абис не казала, що ми так пійшли; абис не казала...

Але Настя спала без перерви. Спала, бо була спокійна. Її вже звільнено від всїх обовязків зглядом житя і сьвіта і вона позволила собі нинї, в робітну днину, на довгий і солодкий ранїшний сон.

— — — — — — — —

Проць з хлопчиною стояв уже на суголовках.

Затягни вже, синку, шапочку на голову! Куда теперки, дитино: туда чи туда?

— Нігде! Я пійду до дому — сказав Федуньо.

— Ого! решта! — бере хлопця за руку і пускаєть ся іти.

— Там недобрі будуть люди, там зле — говорила крізь плач дитина, видираючи руку.

— Тобі нїгде добре вже не буде. Бо як бис був сином богацьким, то би мама лишила ґрунт; а як панським, то би ти дав цїсар пенсію — а ти грабарчин...

Він потягнув за собою Федуня і бічною стежкою вийшли оба на битий гостинець.

Орест Онуляк.

НЕВОЛЬНИК.

Шевченко у своїх безсмертних творах оспівує найрадше важку долю гноблених синів України, їх пориви здобути собі й народови красше житє. А що такими найзавзятійшими борцями за народню волю були в нашій минувшинї передівсім козаки, то їм присьвячує Тарас богато своїх творів.

До сих творів належить і Шевченків „Невольник". Подаємо отсе його зміст:

Коли ще на Українї пишали ся веселї та вольнї села, жив собі за гетьманських часів в однім селї старий козак з двома дїтьми, Степаном та Яриною. Степан був уже дорослий, Ярина ще доростала.

Одної недїлї на Зелені сьвята взяв старий козак до рук бандуру й заграв такої веселої, що аж дїти пійшли в танець. Повеселив старий дїтий, а далї вислав Ярину у хату, щоби зладила полуденок, а тимчасом взяв Степана на бік і розказав йому його історію житя. З оповіданя довідав ся Степан, що він не є рідним сином старого козака, як се йому здавало ся, а Ярина не є його рідною сестрою. Степана взяв старий по смерти його родичів маленькою дитиною і ховав разом з Яриною. Тепер, коли вже Степан виріс і полюбив щиро Ярину, рішив ся старий молодих повінчати. Передтим одначе зажадав від Степана, щоби він пійшов у Січ добувати слави, як се було звичаєм тодїшних Українцїв.

Коли і Ярина довідала ся правду про Степана, гірко заридала, бо й вона його щиро любила, але повинуючи ся волї батька, згодила ся на те, щоби Степан пійшов на Січ.

Пять лїт серед слїз та горя виждала вона Степана, а він не вертав ся. По пяти лїтах одної недїлї під тином почула вона якийсь знакомий голос. Вибігла з хати і мало не упала. Під тином стояв молодий ще, але вже слїпий, збідований кобзар і при звуках кобзи співав про недолю молодого отамана Степана. Тим молодим, слїпим кобзарем був Степан.

Старий і Ярина ввели його чим скорше до хати і тут він розказав їм про важку свою неволю у Турків, до якої він дістав ся по однїй боротьбі із ними. А що Степан був тодї козацьким отаманом, тож Турки вибрали йому очи. Розказавши так свою недолю, хотїв Степан покинути Ярину і пійти в широкий сьвіт співати про козацьку долю. Але вони обоє задержали його у хатї, а Ярина, якої серце не перестало ще любити гарного колись Стефана, пійшла тепер радо за слїпого. Минув рік, два — всї жили щасливо, а старий козак мусїв ще й бавити своїх онучат.

Оттак то жило ся колись на Українї нашим дїдам та прадїдам.

В. Залїзняк.

МОЯ ВІТЧИНА.

Де степ широкий, безконечний,
Де дише пахощами гай,
Де небо зоряне, прозоре,
Там мій сьвятий чудовий край!

Де житом ниви золотїють,
Де пісня жалібно луна,
Де у садах хати білїють, —
Там моя рідна сторона!

Де доля криєть ся в руїнах,
Де звичай, мова йдуть на гнїй,
Де воля стогне в мурах-стїнах, —
Там край сей безталанний мій!

Де люд, забувши власне, скаче
Під лад чужий і де імя
Забулось нашеє козаче, —
Вітчина там гірка моя!

РОДИМЦЇ! ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКР. НАР. СОЮЗА!

ЯК ГОСПОДАРЯТЬ МОСКОВСЬКІ НАЇЗНИКИ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

Сими днями приїхав до Відня один з нашиx інтелїґентів, котрому по ріжних пригодах удало ся втечи з царства кнута і котрий підчас своєї довшої мандрівки по Поділю і Прикарпатю та по тижневім побутї у Львові помітив богато річий, які — думаємо — загал наших читачів будуть цікавити.

Може дехто думає — говорив інформатор — що в Галичинї упала **українська національна сьвідомість широких селянських верств** з хвилею, коли у Східній Галичинї часовими господарями стали російські наїзники. Може припускав дехто, що Москалї з'уміють приєднати для себе селянина своїм поступованєм і що практичний „хлопський розум" скоро припоровить ся до нових обставин. Чогось подібного анї слїду! Противно! Українська сьвідомість не тільки устояла ся в повітах і громадах національно осьвідомлених, але поширила ся — і то відрухово, стихійно — і в тих повітах та громадах, в яких доси москвофіли мали сяке-таке значінє і вплив. Російський наїзд на Східну Галичину і безпосередна стріча з московськими наїзниками, які нібито прийшли ратувати „Подяремную Прикарпатскую Русь" з австрійського ярма, розкрили всїм очи і показали нашим селянам наглядно сю велику пропасть, яка дїлить наш нарід від Московщини. Туман „единства русскаго народа" розвіяв ся наче мрака від сонця, коли наші селяни почули розмову корінних російських салдатів зпід Тули або Перми. Яко контраст до сего почули наші селяни свою рідну українську мову з уст салдатів Українців, які в російській армії творять около одну третину всеї оружної російської сили; чули нерідко, як салдати Українцї з жаром деклямували твори Шевченка, як з запалом і вірою говорили про Україну, питаючи ся у наших селян всюди за українськими книжками та ховаючи їх на памятку як найцїннїйший скарб. Наші прості селяни довідали ся від салдатів Українців, як далеко і широко є наша українська земля, як всюди підіймає ся думка і росте віра в красшу будучність нашого народу.

Богато потерпіла східна Галичина — з окрема наше селянство — від російської інвазії **з економічного боку.** Одно Поділє (з виїмком шляху від Підволочиск по Золочів, деяких громад Теребовельщини, Бережанщини і Підгаєччини) вийшло розмірно незруйноване; селяни на Поділю а також на Покутю зібрали збіже, бараболї і о скільки могли, поробили зимові засіви. Богато за те потерпіли околиці Зборівщини, Перемишлянщини, Бобреччини, Львівщини, Рудеччини, Равщини і Яворівщини, які були тереном більших битв. Цїлком знищені є повіти перемиський і мостиський, полуднева частина повіту ярославського та північна частина повітів добромильського і старосамбірського; ся частина краю представляє ся нинї наче пустиня; села і цїлї лїси зникли з лиця землї і як далеко око доглянє, чорнїє ся тільки чорна земли́ця, поорана окопами і шанцями. Зруйноване матеріяльно і Прикарпатє і гори.

Російська окупація — звісно — не дбає про наших селян. В богатьох повітах **страшний голод.**

Російське військо заволїкло холєру, яка пожерла між нашими селянами тисячі і тисячі жертв; широко ґрасували також червінка (дизентерія) і тиф. Смертність — особливо між дїтьми і старцями — страшна; помочи лїкарської нїзвідки. Хорих не можна годувати молоком, бо в цїлім ряді повітів середущої Галичини нема вже зовсім рогатої худоби. Наш нарід в Галичинї переживає знова татарське лихолїтє.

Російська адміністрація вже на добре хоче загнїздити ся у Східній Галичинї. (Сконфісковано 4 стрічки). По повітах урядують „начальнїки уєзда" (сконфісковано 2 стрічки).

Науки шкільної нема нїде. По більших містах, як у Львові, Станиславові, Тернополи й ин. уряджують для учителїв і учительок курси російської мови, бо всї школи, навіть народні по селах, мали би бути тільки російські.

Не хочуть наїзники узнати і греко-католицької релїґії і де можуть, насаджують православє; та наші селяни, з дуже малими виїмками в москвофільських селах як пр. в Жовтанцях (пов. Жовква), в Підлїсках (пов. Львів), на православє не переходять. По краю снують ся московські батюшки, а навіть приїхав до Львова архиепископ з Волини Евлогій — звісний політичний аґітатор і наш ворог — і звідси їздив на паради до кількох москвофільських сїл (пр. до Жовтанець). Українського духовенства остало в краю дуже мало, а і з тих, хто остав, Москалї вже вивезли кільканайцять на Сибір. Митрополит Шептицький інтернований в Курску під дуже строгим доглядом. Епископ Чехович остав в окруженім Москалями Перемишли; епископ Хомишин пробуває... у Відни. Церкви по селах по найбільшій части позамикані і наш нарід під сю тяжку хвилю не має навіть релїґійної відради. Польське духовенство зістало на місци і з ними російські власти обходять ся добре, а нищать тільки українських сьвящеників.

В Галичинї і на Буковинї не виходить тепер нї одна українська часопись. Наші товариства, як читальні „Просьвіти", „Сїчи", „Соколи", „Спілки" Москалї замкнули і позволили тільки на москвофільські товариства. Провідники москвофілів грають тепер ролю російських полїціянтів і всюди доносять на визначнїйших Українців, з яких декого, пр. д-ра Андрія Коса, адвоката в Калуши, вивезли на Сибір.

В краю урядує вже полїційна „охрана", яка слїдить за кождим кроком наших виднїйших людий. Примір ом коло посла д-ра Курівця в Калуши стоїть на вартї день і ніч трех московських полїцаїв, а коли він яко лїкар іде або їде до хорого, то все в товаристві полїціянта. По повітових містах є малї віддїли російських ополченців (ляндштурмістів) і козаків, які висилають патрулї по селах.

Дороги понищені. Зелїзничі шляхи Москалї вже вспіли направити і нинї майже всюди курсують зелїзничі поїзди, навіть льокальки. Почти є тільки по більших містах. Всюди, на зелїзници і почтї урядниками є майже виключно Москалї, спроваджені тут з глубокої Росії.

Промислу у східній Галичинї нїякого. Торговля є і надалї в жидівських руках (жиди з Москалями виходять доволї добре), але до більших міст з'їзджають вже і московські купцї. Написи на склепах всюди російські. Деякі конечні річи, як сіль, нафта, сїрники, вуголь, дерево дуже дорогі і не можна їх дістати. Довіз поживи до сїл дуже тяжкий і нарід — як сказано — вже нинї пухне з голоду. Всюди по селах нужда і сум. Та **наші селяни вірять твердо, що вдасть ся прогнати московського наїзника** і нетерпеливо вижидають сеї хвилї.

Значно меньше ніж села потерпіли східно-галицькі міста. Більші міста, як Тернопіль, Станиславів, Коломия, Стрий, Дрогобич, Самбір, Сянік, Броди, Золочів, Бережани — майже цїлком не нарушені. Знищені натомісць: Гусятин, Монастириска, Теребовля, Бурштин, Немирів, Рава, Янів, Мостиска, Болехів, Турка. Столиця краю рівнож цїла.

Характеристичний образ представляє

Львів.

На склепах і трамваях російські написи. На зелїзничих двірцях і по улицях російська полїція. Міську горожанську полїцію розвязано. По каварнях і ресставраціях більшість публики творять російські офіцири, які поводять ся дуже бутно. Публики на улицях дуже мало. Лиця пригноблені. Завмерло навіть звісне вечірне корсо на улици Кароля Людвика. По девятій годині вечером на улицях Львова нї живої цивільної душі. Російська охрана розгостила ся вже на добре у Львові і слїдить за рухом кождого визначнїйшого горожанина.

У Львові, як і з рештою в цїлій східній Галичинї, дорожня. Передівсїм дають ся відчувати брак палива і більша половина мешканців сидить в неопалених комнатах, хоч у Львові з кінцем падолиста і з початком грудня м. р. було нераз 20 степенів (Цельзія) морозу. Бідує робітнича верства, позбавлена майже всяких зарібків, а так само около 10 тисяч австрійських урядників і слуг державних та учителїв, які остали у Львові, лишені всяких поборів і примирають з голоду. Нерідко стрічаєть ся на улици жінку з інтелїґентної родини, яка, змушена крайною конечностю, витягає руку по милостиню.

Публичне громадянське житє завмерло. Раду громадську у Львові розвязано; оставлено в урядованю тільки тих членів президії, які лишили ся у Львові (др. Рутовський і др. Шталь). Властивим паном міста є ґрадоначальнїк Скаллон, котрий що хвиля видає нові зарядженя, оголошувані афішовими обвіщенями в російській і польській мові, бо — як сказано — наїзники не узнають нашого народу і його мови. В намісництві засїв ґубернатор ґраф Бобрінський і докладає всїх сил, щоби як найскорше зробити зі Східної Галичини корінно московський край.

Безпосередно по окупації Львова приїхали туди москвофільські провідники: др. В. Дудикевич, др. М. Глушкевич, ред. „Прикарпатскої Руси" С. Лабенський, звісний російський аґітатор С. Бендасюк, др. Сьокало (всї вони в липни м. р. виїхали до Росії з найновійшими інформаціями для російських офіціяльних кругів), учитель одної з київських ґімназій др. Юліян Яворський і співробітник „Нового Времени" др. Д. Вергун і стали політичними інформаторами ґрафа Бобринського, Скаллона і російських військових властий та взяли ся сейчас до нищеня українства.

Російські власти, на основі інформацій, одержаних від москвофільських провідників (инші провідники москвофільські, які в серпни м. р. були у Львові і яких австрійські власти не заарештували), зробили візиту українським інституціям і позамикали та запечатали їх льокалї. Полїційно-військова російська комісія робила основну ревізію в мешканю голови Народного Комітету д-ра Костя Левицького, яке по огляненю замкнула і запечатала. Та сама комісія була і в приватнім мешканю секретаря Народного Комітету д-ра Степана Барана і забрала у него всю кореспонденцію і деякі книжки, шукаючи у него очевидно за політичними актами. Проти видних Українців, які лишили ся у Львові (др. Степан Федак, др. Вол. Охримович, проф. Вол. Шухевич, Кость Паньківський, директор „Народної Торговлї" Микола Заячківський, др. Іван Франко, Михайло Павлик, Іван Труш, ректор духовної семинарії о. др. Боцян), на разї не підприняли репресійних мір, але мають їх всїх на оцї.

Українські часописи не виходять. З українських інституцій, на разї не замкнено тільки „Днїстра", „Земельного банку" „Народної Торговлї", „Товариства урядників і священиків", „Народної Ґостинницї" і „Краєвого Союза Кредитового", та житє тих інституцій дуже тяжке і незавидне. Книгарню Наукового товариства імени Шевченка замкнено, бо Українцї салдати і офіцири вмить розкуповували українські книжки, передівсїм Шевченка і Руданського. Російські і москвофільські виданя з книгарнї Ставропиґійської не йшли зовсїм. **За Кобзар Шевченка, виданий львівською „Просьвітою" під редакцією Юліяна Романчука, який коштував 1 к. 50 сот., Українцї офіцири платили по сто корон.**

У Львові виходять два російські дневники: „Прикарпатская Русь" (ред. др. Юліян Яворський) і „Львовское Военное Слово". Особливо „Пр. Русь" щодня страшенно уїдає на „мазепинців", домагаючи ся проти них безпощадних репресій; „Военное Слово" трохи приличнїйше і не таке крайно чорносотенне, як „Прик. Русь". По каварнях головно російська преса („Новое Время", з київських чорносотенний „Кієвлянін" і лїберальна „Кієвская Мисль", з одеських „Одескія Новостї"), яку продають також по зелїзничих двірцях, кіосках та по улицях. З польських дневників виходять „Слово Польске", „Ґазета поранна і вечорна", „Вєк Нови", „Дзєннїк Польскі" і „Курєр львовскі". (Сконфісковано 4 стрічки).

Як відносить ся до нас, Українців, теперішна російська преса — се зговори звісно і про те не треба ширше писати. Характеристична річ, що російські власти звернули ся до кількох наших передових людий у Львові з предложенєм, аби вони підняли ся на їх кошт видаваня „Дїла" і „Свободи" — і то в українській мові та нашою правописю, але — розумієть ся — в російськім дусї — одначе одержали відмовну відповідь. Нїхто з наших людий не хоче входити в компанїю з російськими наїзниками і улекшувати їм шлях до сердець нашого народу. Сей послїдний інцидент важний тому, що російські наїзники переконали ся наглядно про безпідставність думки „єдинства русскаго народа" та про брак якогонебудь більшого впливу русофільських ватажків на широкі верстви нашого народу, які все йшли і нинї підуть тільки за своїми українськими провідниками, і московський наїзд нїчого в сїм напрямі не змінив і не змінить.

*

Мав я нагоду — оповідав дальше інформатор нашому співробітникови — говорити з нашими інтелїґентами і селянами в Галичинї і всї вони не стратили надії на побіду австрійського оружя і на скорий поворот австрійських військ до східної Галичини. Сумна теперішність, вид російських салдатів і чиновників, хвилевий застій українського публичного житя пригноблює дуже українських провідників, які остали у Львові, і українських селян, та — як сказано — надія одначе, що наїзники зникнуть зі східної Галичини, їх не опускає і додає їм сили до дальшого мужеського видержаня в теперішнім прикрім положеню.

„Всї оставші в краю Українцї є певні — кінчив свою розмову наш інформатор — що коли воєнна хуртовина, яка стільки забрала нам жертв, промине, тодї український нарід з теперішної сьвітової пожежі вийде відновлений на зустріч красшої долї.

С. Б. („Дїло").

АВСТРІЙСЬКІ ДІТИ МОЛЯТЬ СЯ ЗА ПОБІДУ АВСТРІЇ.

Лондонська часопись „Дейли Нюс" доносить, що австрійський цїсар Франц Йосиф видав до дїтий усїх країв Австрії й Угорщини лист, в якім просить їх о молитви за побіду Австрії. Лист сей звучить:

„До дїтий нашої держави:

„Коли я відзиваю ся до Вас, любі дїточки, на старости лїт, в тій поважній годинї, то спонукують мене до сього ріжні причини. Найважнїйше те, що Ви все були одинокою потїхою в моїм житю і одинокою розрадою Вашого цїсаря і короля. Кілько разів я Вас побачив, був се неначе ясний луч в моїм тїнистім житю. Ви, дїти, є найблизші серцю Вашого цїсаря й короля, Ви є цьвітами моєї держави, окрасою моїх народів, благословенєм будучности.

„Та не лише є Ви найблизші серцю Вашого цїсаря; Ви стоїте найблизше Того, перед котрим навіть найбільші володарі сього сьвіта є лише безсильними сотворінями — я думаю: Ви стоїте найблизше Господа Бога. У Ваших очах сьвітить ще раннє сьвітло сотворіня. Якраз задля Вас істнує ще рай і царство небесне. Коби Всемогучий хоронив і опікував ся Австрією і дав їй побіду над численними ворогами і коби скріпив її на честь і славу Бога — отсе моє бажанє, яке лишаєть ся по моїм так повнім горя житю. Се було моє бажанє, коли я, ще молодий і повний надій, вступав на престол своїх батьків і се є моє теперішнє бажанє, котре може скоро вилетить з моїх уст як слово останної любови й памяти про мої краї й народи.

„Бог розпоряджує всїми після своєї волї. Ми, люди, нїчого не можемо вчинити без Него. А коли Ви, дорогі дїти, стоїте найблизше до Бога, то Ваш цїсар і король просить Вас молити ся о благословенє і ласку для нашої справи. Бог вислухує молитов невинних дїтий тому, що Він їх любить і видить в них свій власний образ. Тому зложіть руки й молїть ся, Ви малї й найменьші дїти. Коли дїти молять ся за Вітчину, то я знаю, що наша зоря вже сходить.

„Коли Ви берете участь у днях побіди і слави держави, то Вас будуть благословити наші війска. Дорогі дїти! Не забувайте отже на державу, до котрої належите і на Вашого старого цїсаря!"

ПОХОРОН СІЧОВИХ СТРІЛЬЦЇВ.

По грубій верстві пожовклого листя, серед густих верб обсадженого гостинця посувались повільно ряди Січових Стрільцїв в сїрих мундурах. Вони відпроваджували на вічний спокій небіщиків останної стрічі. Йшли вони повільним кроком, при відгомонї глухого бубна, серед поваги і смутку.

День був погідний. Сонце вже легко хилилось до заходу і золотило своїми лучами спустошені поля і пожовклї дерева, а зі сїльських церковних хрестів віяв мов би осїнний шум.

З деревляної церковцї дав ся чути жалісний та сумний звук дзвона. Люди ставали, здіймали шапки і молились, працаючи на віки погибших. Потім і вони йшли на цвинтар — повні спокою і поваги. Наперед кількох охотників несли на раменах відзнаки, прибрані цьвітами і деревляний хрест з назвисками погибших. За ними йшов сьвященик з хрестом в руцї, а дальше товариші.

Несено небіщиків, вкритих цьвітами. Перед ними хилились дерева, віддаючи останнє поздоровленє. Здалека зпоміж дерев показались ряди хрестів, те місце вічного спокою. Сюди прибув жалібний похід. Положили небіщиків на земли і в тій хвили дав ся чути голос:

„Честь і слава тим, що вмирають за Вітчину". „Честь їм!" — повторила громада. „Честь їм!" — повторили дерева. „Честь їм!" — повторив вітер, а опісля тихо зашепотало листє. Бубен забубнив і цїлий табор похилив ся до землї.

Се була останна дефіляда перед помершими. На небіщиків сипали землю, за котру вони положили своє житє.

Висипано могилу і вбито хрест. Команда — і ряди відходять, працаючи своїх братів на віки. І їм незабаром прийдеть ся положити своє житє за Вітчину, але чи буде кому поховати їх так, як от тепер? Сеж був день відпочинку по побідї!

Заходяче сонце шептало своїми промінями „Вічная память" погибшим. Якийсь час було чути кроки відходячих і півголосні їх розмови, а опісля все затихло. Тишина запанувала на цвинтарі. Листє з дерев опадало, а на хрестах цьвірінькала сумно лїсова пташина.

Стефан Лилик, член У. Н. Союза.

ГОРЕ РОСІЙСЬКОГО ЦАРЯ.

— Я, всесильний володар кнута і нагайки, нинї стою перед сьвітом як посьміховиско. До чого то війна довела мене! Тепер моя корона не пасує на мою голову анї мої царські шати не пасують на моє грішне тїло. Сохне і корчить ся моє царське величество, а мій пророк Распутін вже заповідає, що таксамо зісохне і скорчить ся і моє царство „всєя Расєї".

НА ВОЄННІ ТЕМИ.

(Як толкують собі наші земляки значінє букв на російській печатцї на листах, що приходять тепер з краю, та відповідна до того-ж московська леґенда).

З нагоди одержаня листа з тої части Галичини, котра тепер остає під забором російським, зійшло ся до мене много знакомих, що були жадні вістий з рідного краю і тут, дізнавшись про все, що було написане в листї, почали пильно розглядати коверту: які на ній печатки, де лист був наданий і т. п.

Цїлої почтової печатки не можна вже прочитати, бо замазана, лиш видно виразно „этапное" себто „шляхове"; зате на другій сторонї є инша печатка, а на ній видно дві грубі букви: „Д. Ц." Усї цікаві знати, що то малиб значити ті дві букви. Я, знаючи по трохи російські звичаї, пояснив людям, що се мабуть мало би значити „Дозволено Цензурою". Алеж один з гурту обізвав ся, що на його погляд, то мало би значити: „дурак цар", а всї зібрані з вдоволенєм сьому притакнули.

На сю тему менї пригадалась одна російська леґенда, котра задержала ся в моїй памяти з часу мого побуту в руській імперії, отже бажаю познакомити з нею читачів „Свободи". Імення твердять Росіяни, що свого часу заїхав був до Москви американський турист-дослїдник, або як москалї кажуть „комівояжер" і просив в городській думі (в міськім ратуши) о провідника. Задачею його було оглянути старинні памятники російські. (Розумієть ся, що Американець володів російським язиком). Отже коли вийшли на одну гору в парку, де лежить величезна гармата (вилита з ворожих гармат), трофей старинної воєнної побіди, провідник, показуючи на сю гармату, сказав з гордостию: „Это „Цар-Пушка". Розвідавшись подрібно, на яку честь ся гармата зістала вилита і з якої війни, спитав Американець провідника: „А стреляєт ана?" — „Нєт, нє стреляєт!" — була відповідь. „А стреляла ана кагданїбудь?" — „Нєт, нє стреляла!" — відповів провідник. Турист покивав головою і пішли дальше. Коли прийшли до другого парку, де знов на високій горі стояв величезний дзвін на земли (рівнож вилитий з ворожих гармат), запитав турист: „А это что такоє?" — „Это „Цар-Колокол" — пояснив провідник. „А звоніт он?" — спитав цікавий Американець. — „Нєт, нє звоніт!" А званіл кагданїбудь?" — запитав знов Американець. „Нєт, нє званіл нїкагда!" — відповів провідник. Американець в розсїяню крикнув тодї: „Дурак ваш цар — нє стреляєт і нє звоніт!"

Порівнавши висше подану леґенду з твердженями моїх знакомих щодо значіня букв „Д. Ц.", приходить ся мимохіть признати їм слушність.

Антін Бучацький.

ДО МИХАЙЛА ПАВЛИКА.

Ти серцем сповненим любови
Терпів за темний нарід свій.
Ти кликав юних до віднови,
Взивав з темрявою у бій.
Старий віком, а юний духом!
Учив нас рідний край любить
І нашу долю невмолиму
Ясною й доброю зробить.
Учив молити ся сьвятині —
Сьвятині сонця і страждань,
Учив терпіть серед пустині
За рій народних сподівань.
Учив кайданів не лякатись,
Горіти, тюрми руйнувать,
Любити, вірить, сподіватись,
Житє за волю віддавать!

Христя Алчевська.

З ЖИТЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗАТОЧЕНЦІВ НА ЧУЖИНІ.

Частина галицьких Українців, які, утікаючи перед лютим і ненаситним ворогом зі свого рідного краю, розбили ся по цілій австро-угорській монархії, опинила ся також в столиці Чехії, Празі.

Інтелігенти-Українці, що стало перебувають у Празі, взяли ся сейчас щиро до роботи і всіх наших утікачів згуртували в одну громаду і так спільно взяли ся до громадської роботи, а щоб успішнійше вести роботу, заложили вони комітет, який взяв собі за задачу згуртувати всіх українських утікачів в Чехії і по можности помагати їм морально і матеріяльно. Комітет рівнож постановив отворити школу для української дітвори, щоби не забувала свого рідного, хоч і далеко від рідної землі.

Крім того члени згаданого комітету відвідують праські шпиталі, в яких находить ся богато ранених Українців, як Січових Стрільців так і звичайних жовнірів, несучи їм поміч та подаючи всякі інформації про рідний край, їх родини і загалом про всі українські справи.

В великій помочи отсим українським заточенцям стали пп. радники Горбачевський, Барвінський і Пулюй. За їх то старанєм перебуваючі в Празі Українці відсьвяткували спільно Сьвятий Різдвяний Вечір, який був получений з концертом та промовами згаданих добродіїв, в яких вони додавали відваги та надії нещасним вигнанцям на недалеку вже красшу долю українського народу та його Вітчини — України.

ЛИСТИ З РІДНОГО КРАЮ.

I.

Лист зі шпиталю в Столак (?), писаний 18. грудня 1914.

Дорогий Брате! Відзиваю ся до Тебе своїми словами і засилаю Тобі сумну вість, що я від довшого часу лежу в шпитали ранений в обі ноги. Ворожі сербські кулї поцілили мене... Дні стають мені роками, а за ночи то вже і не згадую; бо ноги так дуже болять, що не можна ані на одну хвилину заснути. О Боже! Загнали мене далеко в чужий край проливати свою кров. Відорвали мене від рідної землї, від жінки та дітий і вже пять місяців нічого не чую про них. Вони безрадні, не знають, чи я жию, а я не знаю, чи вони жиють. Хотяй писавем до них кілька листів, то відповіди не мавем. Певно, що вже на нашій рідній земли царствує „батюшка", коли звідтам нема жадної вісти. Ой так, Брате! Одна мати нас родила і як могла так пильнувала, щоби котрий з нас не зістав калїкою, а тепер бідна навіть не бачить, що тут зі мною дієсь... Спогадай собі, як ми всі братя, Ти, я, Панько і Іван жили разом, під тою соломяною стріхою, як ми разом ділили спільно горе і смуток та дякували Богу за те, чим нас наділяв... Однак безвихідна недоля примусила нас покидати свою рідну стріху та шукати щастя поза межами нашої дорогої землї. Ви всі три мої братя опинили ся аж в Канаді, а я, побувши троха в Прусах, вернув до дому, де і захопила мене та страшна війна. За війну богато Тобі не пишу, бо-м не в силї всего описати. Тілько Тобі напишу се, що як ми ішли у бій проти Сербів, то один жовнір крикнув: „З нами Бог, братя! Вперед поступаймо, свою рідну землю грудьми здобуваймо!" — і тоді всі кинули ся на Сербів... Більше Тобі не пишу, бо не знаю, чи і сей лист дійде до Тебе. А як дійде, то скоро до мене відпиши, чи Ти здоров і як ся має Панько і Іван. Також прощайте, Братя, мені все, коли я Вам що злого зробив, бо один Господь знає, що може дальше зі мною стати ся. На тім кінчу свій лист і желаю Вам, Братя, щастя і здоровля в тій далекій Канаді, та просіть Бога, щоб я ще міг з Вами коли побачити ся. — Ваш брат Теодор Дубик.

II.

Лист з Розджалова, повіт Сокаль, писаний жінкою до мужа дня 2. січня 1915.

Дорогий Мужу! Чи Ти ще жиєш чи ні, бо ми ще, Богу дякувати, всі жиємо, тілько нам велика біда, але що робити — треба терпіти. А Ти, як маєш гроші, то складай, щобись потім міг більше вислати; тепер ніхто за довгами не упоминає ся, але по війні то всі рушать ся за грішми. Дорогий Мужу! Чи Ти писав до нас лист, чи ні, бо Бомбів Семен написав і ми довідали ся о нїм, тому тепер до Тебе пишемо. Але той лист іде черз Росію, бо в нас нема жадних урядів: всї урядники повиїздили, а лишень Москалї урядують в Сокали і там є почта російська. У нас ще так дуже не понищили хат, тілько нема що їсти. Дорогий Мужу, тепер гроший не висилай, щоб де не пропали, тільки складай, а як буде спокій, то вишлеш більшу суму; ми якось тимчасом тут біду перебудемо. Що задумуєш зробити з собою? Чи вернеш до дому чи нї? Нам дуже сумно без Тебе і дїти не хочуть мене слухати, тож я би хотїла дуже, щоб Ти приїхав. Я ношу разом з дїтьми дрова, аж мене рамена болять, а в инші днї ходимо на панське, бо инакше нема звідки жити, бо не маємо збіжа, а гроший також не маємо. Нема що продати, словом сказати: велика біда. — Поздоровляю Тебе, дорогий Мужу, Твоя жена Марія.

Дїти Тебе також поздоровляють.

Христя Алчевська.

ДУМА ЗАСЛАНЦЯ НА ЧУЖИНІ.

Шумлять ялини
Та вічним шумом,
Не змога спати
Журливим думам...
Там край десь рідний
Плаче, нудьгує,
А хмара Юдів
Усїм торгує:
Торгує словом,
Торгує духом
І суд вчиняє
Над вільним рухом.
Зелені гілля
Зима зірвала,
Квітки хороші
В снїги заслала...
І тільки згадка
Живе по лїтї...
А що-ж осталось
По гарнім цьвітї?
Де ви подїлись,
Кохані други?
Хоч звук подайте
У темні луги!...
Стоять ялини,
Шумлять по цьвітї:
— Він вмер! — співають...
— Нї, жив! На сьвітї!!
Ще чути стукіт
Свобідний серця,
В борців за волю
Ще досить герця!
Не спинить вітер
Зимовий руха,
Не вгасить сьвітла,
Не вгасить духа!...
Шумлять ялини
І в співі шуму
Чути на волї
Свобідну думу.

НОВИНКИ.

Нинїшне число Свободи виходить збільшене о одну картку, а то з нагоди роковин Т. Шевченка.

ДРУГА СІЧОВИЧКА КАДЕТОМ.

Недавно доносили ми про відзначенє Олени Степанівни, тепер приходить вість, що й друга Січовичка, Софія Галечко, зістала іменована кадетом і дістала медаль за хоробрість. Софія Галечко є донькою почтового урядника, роджена в Новім Санчи, але незабаром перенесли ся її родичі до Львова і тут скінчила вона народну школу й ґімназію, а потім пійшла на унїверситет до Грацу в Стирії, де була головою академічного кружка „Січ". По вибуху війни вдало ся їй дїстатись до Січових Стрільців і вже коло Дрогобича дістала вона огневе хрещенє. За перших чотири місяцї зістала вона капралем і цуґсфірером і дістала медаль за хоробрість, а з початком сїчня іменовано її кадетаспірантом. Подібно як родичі Степанівни, так і родичі Галечківни десь заподїли ся тепер підчас війни.

УКРАЇНСЬКЕ ПРЕСОВЕ БЮРО

для Німеччини і сусїдних країв середньої Европи отворено в Берлїнї з припорученя центральної української орґанізації (на підставі порозуміня Головної Української Ради і Союза визволу України). Управителем бюра є др. Дмитро Донцов, звісний публїцист. Бюро видає по німецьки після потреби вісти з українського пресового бюра. Заложенє такого бюра се дуже важна річ під теперішну пору, бо воно причинить ся до розсьвітленя нашої справи.

ЯКИХ КНИЖОК НЕ ВІЛЬНО ЧИТАТИ РОСІЙСЬКИМ „ГЕРОЯМ" ПО ШПИТАЛЯХ?

В містї Нижнім Новгородї поміщено около 19 тисяч ранених російських салдатів. Від многих товариств прийшло богато книжок і часописий для ранених, але ґубернська земська управа не позволила читати всїх, хиба лише ті, що їх позволяє держати в публичних бібліотеках і читальнях. Новгородський ґубернатор наказав осібній комісії виготовити спис дозволених книжок. Комісія приняла, себто дозволила раненим читати лише десять книжок.

Межи книжками, які заборонено читати раненим російським салдатам, що кров свою проливали за „визволенє Славян", є отсї: Євангеліє, ріжні книжки про рільництво, як пр. книжка Лобачева про пчільництво, Аверкієва про огородництво, Боґданова про поправу рілї, Боґданова про ріпу і т. д., а наконець заборонено навіть книжки найбільших московських письменників, як пр. твори Пушкіна, Турґенєва, Лермонтова, Жуковського і других.

Ось-тут може кождий нарід як на долонї бачити, до якої то свободи освободжає Росія „поневолених" Славян.

СЬВІДОЦТВО МОРАЛЬНОСТИ ПОЛЬСЬКОГО ПРОВІДНИКА В АМЕРИЦІ.

Від кількох лїт стало імя Антона Карабаша звісним в американській Польщі. Він є цензором надзираючої Ради „Народового Звйонзку", а сього року вибрано його головою польського ратункового комітету і з ним порозумівасть ся француське та російське правительство і він є представителем сього „ідейного" москвофільського напряму між Поляками. Його противники партійні хочуть конче довідати ся, що пхнуло сього „патріота" на службу російському цареви. І ось тепер почав „Дзєннік людови" оголошувати документи моральної вартости Карабаша. Читаємо там:

Антін Карабаш роджений 1867. року в Познанщині, покинув учительський семинар через незнанє німецької мови і допустив ся ось-таких злочинів:

1. По виступленю з семинаря старав ся Антін Карабаш о посаду на почтї і при сїй нагодї пофалшував підписи двох сьвящеників. Опісля став гостем дїдича Яґодзінського, а користаючи з гостинности господарів, розглянув ся добре в їх мешканю і одного разу дістав ся через вікно до їх мешканя та забрав гроші зі столика.

За сї злочини засудив його 1887. р. королївський суд в Бромберґу на один рік і 8 місяцї вязниці з відобранєм горожанських прав через 2 лїта.

2. По відбутю сеї кари став Карабаш учеником в орґанїста в Ґудерові і тоді обікрав церковну скарбону. За те покарав його той сам суд однорічною вязницею і позбавленєм горожанських прав через 2 лїта.

3. Орґанїстови зі Шубіна вкрав з костела співаник і підписав його власним іменем на місце витертого імени орґанїста. За се дістав в 1892. році 4 тижні арешту.

На правдивість сих відомостий наводить часопись документи, а то вязничні карти, видані відповідною властию і потверджені американським амбасадором в Берлїнї.

ЧОЛОВІК КОРОЛЕВОЇ В АРЕШТІ.

Така чудасія трафила ся в Голяндії, де, як звісно, нема короля, а лиш королева Вільгельміна, котрої мужем є князь Генрик з німецької родини князів Мекленбурґ-Шверін. Симпатії королевої є по стороні Франції; та за те її чоловік, вихований в Німеччині, ще до того німецький офіцир, є явно по стороні Німеччини.

Сї ріжні симпатії стали також причиною малого непорозуміня, яке один з італійських кореспондентів так описує:

Князь Генрик довідавши ся, що штаб ґенерала Еміха, побідника з під Лієж, знаходить ся в Аквізґрані, удав ся туди автомобілем і перед поворотом до Голяндії запросив до себе двох вищих німецьких офіцирів. Вони приняли запрошене і відбули свою подорож по німецькій і бельгійській територіі щасливо аж до граничної стациї в Лімбурґ. На границї Голяндії, стримав їх поручник голендерської пограничної сторожі і не хотів перепустити на голендерську землю німецьких офіцирів. Князь Генрик казав прикликати команданта пограничної сторожі; сей перепустив Німців, а поручника засудив на арешт. Про се довідало ся правительство Франції і в дипльоматичній дорозї внесло протест проти нарушеня невтральности Голяндії.

Рада міністрів, розглянувши протест, удалась з просьбою до королевої, щоби вона вплинула на свого мужа, аби подібні інціденти не повторили ся, бо кабінет мусїв би подати ся до димісії. Королева, не довго надумуючись, іменувала ґенерала Судерса головним командантом сухопутних і морських сил. Князь Генрик, будучи лише ґенераломпоручником, мусїв піддати ся розказам головного вожда.

Ґенерал Судерс прикликав його до себе і по острій доганї засудив на 6 тижнїв домашнього арешту. Та мало сего, — князь Генрик має ще стати перед найвисшим воєнним судом, за нарушенє невтральности Голяндії.

За прихильність до Німців і князїв карають, не то вже простеньких смертельників.

ШТУЧНЕ ЛЮДСЬКЕ ТІЛО.

З Риму розійшла ся по сьвітї вістка, що італійському вченому вдало ся витворити тканки людського тїла з ріжних хемічних субстанцій. Сим вченим є др. Фієші, начальний хірурґ шпиталю в Берґамо, в Італії. Винахід його се губка з глини, в котрій Фієші найшов найбільше хемічних субстанцій, таких як в людськім тїлї. Скоро приложить ся таку губку до людського тїла, то тканки тїла миттю сходять ся з тканками сеї губки і випонюють всї її комірки й отвори. „Губка" ся в такий спосіб зростає ся з тїлом в одну орґанїчну цїлість і виповнює в тїлї порожнечу витворену прим. якоюсь операцією. Сю губку можна уложити в той спосіб, що вона може прибрати форму таку, яку хірурґ схоче. Др. Фієші каже, що його епохальний винахід буде мати велике поводженє. При помочи сього винаходу буде можна заступити навіть спорохнявілу кість через метал, який обложить ся сею новою тканкою, що скоро зросте ся з рештою тїла в одну цїлість. Винаходом д-ра Фієші не можна буде заступити лише нервової матерії. Італійські днєвники впевняють, що хоч сей винахід виглядає неправдоподібно, то одначе досьвіди, які поробив сам Фієші і численні лїкарі зі знаменитим успіхом, вказують, що сей добуток хірурґії буде мати велике поводженє.

АМАЗОНКИ В ДАГОМЕЙ.

Лїлїян Ґвайтавз подає в „Сошелоджікал Ревю" цікаві подробиці про корпус амазонок в Дагомей (в Африці), з яких довідуємо ся, як зорґанїзовано се жіноче військо і як воно з часом дійшло до великого значіня. Оружна сила муринської держави складала ся з початку з трох армій. Були се корпуси жінок, яких нарід називав „жінки короля" або „наші матери", потім мужеська прибічна ґвардія, а вкінци мужеське населенє держави, яке однак творило лише свого рода резерву. Корпуси жінок-амазонок утворено 1729 року; зоружено певне число жінок оружем і заосмотрено їх в полеві знаки, але все те уважали наче забавкою. Та в боротьбах визначали ся амазонки великою відвагою і хоробростю, тому постановлено удержувати постійне жіноче військо. Всеж таки аж до року 1818, коли на дагомейський престол вступив Ґецо, складав ся корпус амазонок виключно з жінок, що після пануючих в Дагомей поглядів допустили ся якогось злочину, з віроломних жінок, „сварливих баб" і т. т. Та Ґецо запорядив, щоби кождий голова родини висилав свої дочки до оглядин; вибирано найвідповіднїйші дівчата і призначувано до корпуса амазонок, отже істнувала в Дагомей правильна бранка. Що жінки в Дагомей з роду в рід виконують майже всї тяжкі роботи, жіночі рекрути визначили ся сильною і здібною до ставленя опору будовою тїла. Нарід уважав амазонки жінками короля; їх не можна було карати карою смерти. Всї присягали, що остануть незамужними; лише король мав право брати амазонку за жінку. Великі здобичі і щасливі війни, які провадив Ґецо, були на його думку тому такі успішні, бо його амазонки були досьвідчені в воєннім ремеслї й одушевлені безоглядною хоробростю.

ОСОБИСТА СВОБОДА.

Пише Л. Н. Гамерлінґ.

У тих днях, де тільки говорить ся про законодавство в товариських зносинах, дораджують деякі люди повертатись взад до давних звичаїв, головнож до тих часів, коли зачиналась република Злучених Держав. Один з тутешних учених Джан Фіск доказує наглядно, як то повстала конституція Зл. Держав, та під чиїм впливом вона витворилась. І в своїх доказах доходить Фіск до сего, що теперішна наша конституція складає ся з двох елементів, а то старинного француського в вісімнайцятого віку і по части з старо-анґлїйського, який мабуть чи не найбільше перестарілий в Европі. І з сих двох може найбільше собі противних впливів повстала наша конституція, про яку говорив Ґледстон, що вона є „найбільше подиву гідним ділом, яку міг зложити людський ум".

Розважаючи над сим, що нічого нема совершенного, що чоловік зробить, що одїж, у якій добре було малому народови перед столїтєм і чверть не надає ся тепер для великої і могучої нації, ми не можемо мимо сего критикувати сего, що є будь-що-будь витвором ґеніїв. Та однак кілько людий, кілько полїтиків признає рацію, що наша конституція повинна бути змінена та примінена до духа часу.

Розгадати над сим приходить, коли прим. читає ся внесеня ріжних послів в Конґресї, які хочуть додати до Конституції поправку дотично заведеня проґібіції. Таке старає ся тепер завести конґресмен Гобер. Не говоримо тут про наукові, моральні та економічні згляди дотично проґібіції, які може попирають инші згляди, може й такі, що не усї з ними годять ся — ми говоримо тут лише про те, що таке розумованє, яке малоб на цїли заведенє поправки до конституції, є противне конституції.

Замітний є висказ посла Келія з Пенсильванії. Виймаємо з його бесіди деякі гадки:

Нехай собі говорить, хто що хоче, факт є фактом, що Конґрес не має права відкидати гадки переданя якоїсь справи до голосованя народу. Коли Конґрес відкине тепер сю пропозицію, що не дозволить народови висказати його гадки, тоді буде се доказом, що не маємо в нашім краю форми народного представництва. Посол, що кладе висше власть Конґресу від власти народу, не має місця між демократією Америки.

На особистій свободі поповнюють ся великі злочини. Ся так звана особиста свобода є немислима в цивілїзованій нації, яка має закони; тут її насилують як хто хоче, а навіть силою накидують ся на ню. Розтратника напастує ся за те, що він присвоїв собі гроші і розтратив їх. Не вільно ходити по хідниках, щоби всего не знищити. Не вільно посилати сего або того почтою. Не вільно грати в ріжні ігри, коли на се не є відповідний сезон. Одним словом люди мають тисячі ріжних перешкод на свою особисту свободу, позаяк се має нїбото пособляти загалови. Кождий крок, кожда дорога до поступу є витичена ріжними перешкодами а усе те не є нічим иншим як наставанєм на особисту свободу, що не веде нашого краю до поступу але цофає його о цїлї віки в часи дикунства та анархії.

До сего можнаб додати кілька гадок з промови посла Гобсона з Алабами, який поставив таку резолюцію:

Держава може завести у себе проґібіцію, коли того бажає, бо коли вона такою стане, то не противить ся законам другої сусїдної держави. Але знов відворот: ніяка держава не може заводити у себе піянства обовязково, бо й те противилоб ся інтересам держав, які може не згодилиб ся бути як то називають „мокрими".

Конституція каже, що Конґрес, коли дві третї части обох палат репрезентантів уважає се за потрібне, може вносити поправки до конституції.

Та памятати треба на се, що охороняючи права народу, така держава не кладе основ під демократію, але представництво народу. Сенат, що не є представником народу, лиш поодиноких держав, зносить отсе постановленє. І такі самі зміни заходять у инших справах, що їх полагоджує ть ся з поспіхом, а через те може не добачує ть ся, що на тім терпить конституція. Представники в Сенатї уходять за досьвідних полїтиків; в кождім разї мають більше права до представництва народу, як сам нарід, коли його беремо як масу.

Тому отже, коли розходить ся о якусь справу, повинно ся її абсолютно передати під оцінку народу, не одиниць, які часто мають на оці особисті цїли. В противнім разї усе буде противитись конституції. Один з послів в Конґресї сказав недавно: Я не бачу нічого доброго з того, коли ми будемо з поспіхом ухвалювати ріжні права, не надумуючись над тим, чи вони справдї варті поперття та чи прим. завтра ми не будемо противні тим законам. Се дотичить головно ріжних законів, які настають на нашу особисту свободу.

ВЖЕ ВИЙШЛА З ДРУКУ ПЯТА ЛІСТА СТРАТ-УБИТИХ, РАНЕНИХ, ПОЛОНЕНИХ І ПРОПАВШИХ В ТЕПЕРІШНІЙ ВІЙНІ УКРАЇНЦІВ. ЦІНА ОДНОЇ ЛІСТИ 15 ЦНТ., ПЯТЬОХ ЛІСТ РАЗОМ 55 ЦНТ. НАБУТИ ЇХ МОЖНА В „СВОБОДІ".

ПОЗІР! БАЙОНЦІ! ПОЗІР!

Байонські українські товариства скликують на день 14. марта, на 6-ту годину вечір. 1915 р.

ВСЕНАРОДНЕ ВІЧЕ

в гали під ч. 8 W. 22nd Str., Cor. Broadway, Bayonne, N. J.

ВЕЛИКЕ ВСЕНАРОДНЕ ВІЧЕ.

Ціль сих зборів запротестувати проти насильства, якого допускають ся російські варвари над нашим народом.

Українці! Ми подали в короткости ціль зборів, однак сі збори мають ще инші цілі, о яких довідаєте ся від бесідників. Тож Вашим обовязком єсть, щоби Ви всі прибули, як мущини так і женщини, коли маєте любов до нашого народу.

ВСТУП ВІЛЬНИЙ.

ЗА КОМІТЕТ:

Николай Федишин, предс.; **Нестор Закалюжний**, секр.; **Михаїл Пасєчник**, кас.

РУХ В ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ. Бр. св. О. Николая, від. 4, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячний мітінґ відбуде ся в неділю дня 14. марта с. р. о год. 3. пополудни в Народній Гали під ч. 72 Морис стр. Член, котрий не заплатить свою вкладку за один місяць, зістане суспендований з Братства і У. Н. Союза. — Н. Крайник, предс., С. Глива, кас., М. Смакула, секр.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗА! СКЛИКУЙТЕ ВІЧА В СПРАВІ ВОЄННОЇ ЗАВЕРУХИ! ЗБИРАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ФОНД ВИЗВОЛЕНЯ УКРАЇНИ!

Як би Ви не купили собі календаря У. Н. Союза на 1915-тий рік, а хотіли инакшою дорогою набути тих відомостий, які є в календари, то Ви мусіли би справити собі цілу бібліотеку, яка коштувала би кількадесять долярів і за відомостями в тій бібліотеці мусіли би Ви шукати цілі роки.

Чиж не ліпше купити собі календар У. Н. Союза на 1915-тий рік за 50 центів, а з почтою 60 ц. і за ті мізерні гроші мати все разом вибране, зібране гарно, коротко, ясно?!

КНИЖКА ДО МАСОВОГО ШИРЕНЯ.

На днях появила ся брошура д-ра Семена Демидчука під наголовком: **„Не скує душі живої"**. В брошурі обговорюєть ся наші національно політичні стремліня підчас теперішної війни. Написана популярно й приступно, тому надаєть ся до читаня для найширших верств нашої суспільности. Ціна брошури є дуже низка, бо лише 15 центів, а на почтову пересилку треба додати 2 центи. Оплату можна висилати почтовими марками. Весь дохід призначений на Фонд визволеня України. Брошура вийшла накладом „Бюра Делеґації Головної Української Ради" з Відня при 83 Grand Str., Jersey City, N. J. і там можна її набути. Хто бере в розпродаж понад 100 примірників, дістає відповідний рабат.

ДЛЯ ТИХ, ЩО ЧИТАЮТЬ ОГОЛОШЕНЯ.

За всі оголошеня (адвертайзменти), поміщені в „Свободі", редакція не відповідає. Хто замовляє щонебудь з поміщуваних оголошень, нехай звертаєть ся просто на адресу тої фірми, яка оголошує ся; в „Свободі" належить замовляти лише те, що „Свобода" оголошує від себе. На се треба добре уважати.

Звертаємо увагу Вп. читачів нашої часописи, що, коли вони висилають замовленя до фірм оголошуючих ся в нашій часописи, роблять се на власне ризико і редакція за се відвічати не може.

РОДИМЦІ! СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ФОНД ВИЗВОЛЕНЯ УКРАЇНИ

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

ВАЖНА АДРЕСА.

Австро-угорський генеральний консулят в Ню Йорку подає до відома, що листи і грошеві посилки до воєнних бранців в Росії і Сербії треба адресувати так: Gemeinsames Zentralnachweisebureau (Auskunftstelle fuer Kriegsgefangene), Wien, I. Jasomiergottstrasse No. 6.

ПОТРІБНО РУСЬКОЇ ДІВЧИНИ в віці 10—15 літ, до догляду дитини. Голоситись на адресу: B. C., % „Свобода", 83 Grand St., Jersey City, N. J. 23—28

ПОШУКУЄ ЗІ СТАРОГО КРАЮ. Василь Бартків (з Іщкова, підгаєцького повіта), тепер при війску (адреса: K. u. k. Pferdefeldbahn No. 5. B. S. 2|5. Budapest, Hungary), — пошукує Михайла Бугая й инших свояків та знакомих, щоби подали йому свою адресу і відомости про себе. 27—29

Австро-угорський консулят в Ню Йорку просить нас оголосити: **Онуфрій Луців** (Louis Lestie) зістав убитий дня 22. грудня 1914 р. на закруті зелізниці Ню Йорк Сентрал і Гудсон Рівер, около три милі на північ від Покіпсі, Н. Й. Небіщик був тоді занятий у Walsh Construction Company. Стейтова Комісія для Винагороди Робітників в Олбани, Н. Й., хоче виндицати якесь відшкодоване по убитім і в тій ціли пошукує за його свояками. Коли хтонебудь знає про когось з родини бл. п. Онуфрія Луціва, нехай дасть про се знати на адресу: Imperial and Royal Austro Hungarian Consulate General, 24 State St., New York, N. Y.

Максим Кузьма, ученик VII. кл. гімн., котрий перебуває тепер яко втікач в Каринтії, пошукує свого брата **ІВАНА КУЗЬМУ** з Хвастова, Гал. Прошу о його адресу. Моя адреса: Maksym Kuzma, Barakenlager, Wolfsberg, Kaernten, Austria. 28 29

Пошукую **ПРОКОПА ОМИЛЯНА і ТОМУ МАКОГОНА**, котрі походять з села Іванчан, повіт Збараж. Вони мають перебувати в Філядельфії, Па. Хто би о них знав, або вони самі, зволять зголосити ся на адресу: Paul Kusyj, 1307 University Rd., Cleveland, Ohio. 28

Пошукую **ПЕТРА КОВАЛЬЧУКА, ФИЛИПА ПАВЛОВИЧА і ПЕТРА ДАНЧИШИНА**, в їх власній справі, а котрі 1910 року закупили фарми коло Порктави, Вірджінія. Хто би о них знав, або вони самі, прошу зголоситись до: Nicholas Hadenczuk, Harris Grove, Va., York County. 28

Михайло Нагадзина, з села Стрийвки, пов. Збараж, замешкував в Лубянках висших, пошукує свою жінку **ЕЛЬЖБЄТУ (ЄЛИСАВЕТУ)**, котра приїхала до Америки перед 2 роками. Хто про ню знає, або вона сама, нехай мене повідомить. Дам $10.00 нагороди за її адресу. Michael Nagadzyna, Box 52, Laurel, L. I. N. Y. 28

ЦІННИК КНИЖОК,

які можна дістати в друкарні „Свободи":

Порадник для залюблених або як писати любовні листи. — Ціна .. 35 цнт.
Провідник, практичний підручник до науки анґлійської мови без помочи учителя з доданєм словаря. — Ціна $1.50
Портрет Т. Шевченка, поменшеие портрету славного артиста-маляра Ф. Красіцького. Величина 13x18 цалів на тривалім папери. — Ціна .. 20 цнт.
Під прапором свободи. Вибір патріотичних декламацій. — Ціна ... 30 цнт.
Пісні про Канаду і Австрію. Пригоди з житя еміґрантів, писані віршом. — Ціна .... 40 цнт.
Покуса. — Зміст: Покуса (оповідане). З наркотичної школи (оповідане). Я тут голова (оповідане). Пісня про Канаду. 11.000 метрів над землею. Руському серцю (вірш). Вік людий, звірит і ростин. — Ціна ...... 10 цнт.
Принц і нуждар. Дуже займаюче оповіданє славного американського писателя Марка Твейна в перекладі В. Держирука. — Ціна .... 50 цнт.
Причта про садівника та инші оповіданя, гуморески і сатири. — Ціна .. 40 цнт.
Промови, декламації і желаня на хрестинах, заручинах і весілю для кумів, старостів і дружбів. — Ціна .. 10 цнт.
Про нутро землі (з 22. образками). — Розкази про будову землі і її передпотопові здобутки. — Ціна .. 25 цнт.
Про Христофа Колюмба та відкрите Америки (2 ілюстрації). — Закон не спинить пиянства, тільки вихованє. — Ріп Ван Вінкель (Вашінґтон Ірвінґ). — Дні нашої слави і недолі. Ціна 15 ц.
Руський штукар. 212 гарних штук до забави. — Зміст: Часть І. Забави фізичні і хемічні. Часть II. Штуки з картами. Часть III. Штуки рахункові. Часть IV. Штуки жартобливі. — Ціна .... 50 цнт.
Рицар і смерть. — Ціна ...... 5 цнт.
Розмова Поляка з Русином. — Дуже веселий вірш, в котрім Русин висьміває польську пиху. — Ціна .. 10 цнт.
Релігійні вірованя старинних народів. — Зміст: Релігія Єгиптян. Релігія Халдейців. Перві́сна релігія Індусів. Ісповідники релігії Брама. Релігія Будди. Релігія Перзів. Релігія Жидів. Релігія Греків. Релігія Римлян. — Ціна 20 цт.

Адреса:

„SVOBODA"
83 Grand Str., Jersey City, N. J.